

Ümer İpçi

AÇLIQ HATİRELERİNDEN (ikâye)

1922 senesiniñ mart ayı edi. Biz: men, diger bir oca daa, soñra köy qartlarından Seyid-Amet aka hamsi balığı almaq için yalığa tüşemiz.

Köy içinden keçkende bizge açlar rastkeleler. Onlarnıñ yüzleri, közleri şişken, sararğan, ağarğan... Üst-başları uryan-puryan. Sandıraqlap, ayaqlarını qıyış basıp, duvarlarğa dayanıp zorle yüreler...

Açlarnıñ ellerinde topraq çanaqlar bar. Onlar “açlarğa yardım qazanı”na aş almağa keteler. Biz de toq degilmiz, lâkin yüzlerimiz şişmegen. Belki, beş-on künlenden biz de onlar kibi oluruz... Tek şimdi şişmemek için oğraşamız, hamsi almaq için yalığa tüşemiz.

Poçta yolğa keldik. Onda da açlar toplanğanlar. Onlar qave ögünde ölgen bir atnı paylaşalar. Onlarnıñ üst-başları, bet-közleri leşniñ qanına boyanğan... Onlar bu leşni pay eteler. Bir taraftan da toqtamay kesek-kesek etlerni çaynamay kesek-kesek yutalar. Kenarda turğan bir qaç köpek nevbet bekley, insanlar leş başından çekilse, onlar yanaşacaqlar. Biz yolumızğa ketemiz...

Poçta yoldan ayırılıp, bağ yoluna keçemiz. Bağ içine kirgenimiz kibi, Seyid-Amet aka bir şey körüp toqtaldı. Bizge de kösterdi. Bağniñ divarı altında birisi yata. Barıp baqtıq. Bir ölü!..

Seyid-Amet aka onı tanıdı:

– Yuqarı köylerden iş araştırıp kelgen edi. Zavallı bulamadı zar... Alla ramet eylesin – dedi.

Bağ boylap aşağı sarqmağa başladıq. Yol eniş olsa da, tizlerimiz qaltıray. Tez yürüp olamayız. Çünkü bizler de aç, taqatsızız... Tek yüz ve közümüz şişmegen.

Balıq alacaq yerimizge keldik. İçleri kümüş tülkü hamsi ile tolu qayıqlarğa yanaştıq. Bunlar Balıqlava rumlarnıñ qayıqları. Onlar balıqni mında kelip Ayuv Dağ túbünden tutalar da, bizge satarlar. Biz de bar-yoqumızni berip onlardan hamsi ala ve açlıqtan, aç ölümniñ pancasından qurtulmağa çalışamız.

Biz onlarğa biraz soğan, biraz da tütün ketirdik. Seyid-Amet aka bir nusfiye altın ketirgen. Deñiştik... Sepetlerimizi, torbalarımızı hamsige toldırdıq. Yüklendik! Endi köyge qaytamız.

Biz bayır aşağı tüşkende yorula, boldura edik. Lâkin bayır yuqarı nasıl çıqarmız?..

Seyid-Amet aka bizge yürek bere:

– Davranıñ, ocalar! Rabbi-Taalâ bizge quvet berir! – dey.

Lâkin yol ağır. Rabbi de bizge quvet bermey... Ayaqlarımız kesile. Beş-on adımda bir toqtap nefes ala, biraz raatlanamız.

Yarı yolğa kelgende, artıq dayanamadıq, yüklerimizi taşlap, yerge uzandıq. Balıqlar bizim iştamızni aç, açıqtıralar. Seyid-Amet aka özünü tutamadı:

– Aydıñız, ocalar, ateş yaqayıq da hamsi pişireyik – dedi.

Biz razı oldıq. Çalı-çurpu toplaş ateş yaqtıq. Bağ horasından üzgen tellerge hamsilerini tize de pişirip aşaymız, şay da lezzetli...

Hamsi kebabından soñ Seyid-Amet aka eli ile ufatqan yapraq tütünni kitap kâğıtına sarıp sigar yaşadı. Em onı savura, em de ayta:

– Şükürler olsun Rabbime... deñiz yaratqan. Deñizde de balıq yaratqan.

Arqadaşım oca sözge qoşula:

– Balıqlarnı tutmaq için Balıqlava rumlarını yaratqan – dey.

Seyid-Amet aka onıñ közlerine baqa. Arqadaşımni añlay. Tek indemey, terenden-terenden bir ah çeke... Biz kene yüklenip bayırğa tırmaşamız. Endi biraz aruvca ketemiz, amma kene sıq-sıq toqtalamız.

Bağğa yettik. Poçta yoluna yakınlaştıq. Men duvar astındaki ölünü közlerimle araştırdım. O kene anda, evelki yerinde, burulıp yata edi.

Poçta yoluna çıqtıq. Duvar túbüne oturdıq. Pek yorulğanımız. Laqırdı bile etalmaymız. Seyid-Amet aka kene sigar sarıp tütetti, soñ duvar astına baqtı da:

– Rametli, böyle bir sepet balıq tapqan olsañ, belki, sen ölmez, bizler kibi sigar savurırdıñ – dep öz-özüne mırıldandı, ölünen şaqalaştı...

Biz qave ögünden keçkende, andaki açlar artıq dağılğan ediler. At leşiniñ yanında beş-on köpek peyda olğan. Onlar at süyeklerini kemireler. Leşte et qalmağan. Onı açlar aşığan ve taşığanlar...

Aqşamdan soñ Seyid-Amet aka maña oturmağa keldi. Men oña eyi sigar kâğıtnı berdim, o sevindi.

– Oca, bilesiñmi ne?

– Ne?

– Arqadaşıñ ocanıñ aytqan sözü meni tüşündürdi. Bütün kün şunu tüşünip yürdim. Men arqadaşıñıñ aytqanlarını unuttuq, soradım. Seyid-Amet aka biraz maña alıştı da:

– Oca söyledi: Balıqları tutmaq için Tañrı rumlarını yaratqan – dedi. Ya biz niçün tutmaymız, ne... deñiz ayağımızın altında, dağ ise üstümüzde... Qayıq için gerek ağaç, tahtanı istediğın qadar bulmaq mümkün. Bütün bu zenginlikler baş ucumuzda turğanda, biz aqlıqtan ölemiz. Eger Balıqlava rumları yüzlerden vörst uzaqtan kelip bizge balıq tutıp bermeseler, epimiz şay ölip, mahv olıp ketecekmiz...

Men artıq dayanamadım:

– Ya niçün yapmaysıñız? – dedim.

– Ana, men de şunu aytam. Niçün yapmaymız, niçün hamsini özümüz tutmaymız – deyim. Yoqsa bizim rumlardan eksik yerimiz barmı!

Seyid-Amet aka çoq söyledi, atta arqadaş bulsa, bugünden qayıq yasamağa başlaycağını aytıp taşıladı.

O evine qayıtmaqçün turdı. Men de onı ozğarıp çıqtım. Savlıqlaşqanda, bugün qave ögündeki at leşini aşığanların cümlesi qursaqları şişip ölgenini söyledi.

– Hamsi aşığan bolsalar, ölmez ediler – dedi de tekrar-tekrar arqadaş tapsa, qayıq yasap deñizge tüşeceğini, balıqçılıq yapacağını ilâve etti.

Biz yazğa qadar er gece tañda turır ve Ayuv Dağ túbünde Balıqlava rumlarınıñ qayıqları olıp olmağanını közler edik. Onların qayıqlarını körsek, sepet ve torbalarımızı alır da hamsi almaq için yalığa tüşerdik.

Aradan beş yıl keçti. Men, at leşi asap ölgen açları, yalıdan Balıqlava rumlarınıñ tutqan hamsilerini arqamızğa yüklenip köyge çıqarğanımızı, Seyid-Amet akanıñ vaatlarını unutmadım.

Şimdi şeerde Seyid-Amet akanıñ köydeşlerini körsem, onlardan qayıq yasalıp-yasalmağanını sorayım. Onlar Seyid-Amet akanıñ alâ özüne arqadaş bulamağanını aytalar. Aqlıma kele: “Yoqsa Seyid-Amet akalar ikinci bir aqlıq bekley ekenlermi?” – deyim...

1927 s. aprel